

RODINA S JEDNÝM RODIČOM: REALITA, PROBLÉMY A SOCIÁLNA PODPORA

SINGLE-PARENT FAMILY: REALITY, CHALLENGES, AND SOCIAL SUPPORT

Dominika Lisá

Abstrakt:

Príspevok sa zaoberá problematikou jednorodičovských rodín. Dôvodmi ich vzniku a problémom, ktorým najčastejšie čelia. Patria sem predovšetkým finančné problémy, preťaženie ako aj psychologické a emocionálne zaťaženie, vrátane osamelosti, vyhorenia a stigmatizácie. Článok tiež zdôrazňuje sociálne a legislatívne prekážky, ako je nedostatočná systémová podpora zo strany štátu a obmedzená podpora okolia. V poslednej časti sa článok venuje prehľadu sociálnej starostlivosti a foriem podpory jednorodičovských rodín vo vybraných krajinách – Francúzsku, Rakúsku, Maďarsku a Poľsku. Poukazuje na rôzne prístupy k legislatívnej definícii a konkrétne nástroje pomoci, ktoré sú niekde špecificky zamerané na jednorodičov a inde sú súčasťou všeobecnejšej rodinnej politiky.

Kľúčové slová: Jednorodičovská rodina. Príčiny vzniku. Problémy jednorodičov. Sociálna starostlivosť o jednorodičov.

Abstract:

The article deals with the issues faced by single-parent families. It analyzes the reasons for their formation and identifies the most common problems they encounter. These primarily include financial difficulties, excessive workload, and psychological and emotional burdens, such as loneliness, burnout, and stigmatization. The article also highlights social and legislative obstacles, such as insufficient systemic support from the state and limited support from their surroundings. The final section of the article provides an overview of social care and forms of support for single-parent families in selected countries—France, Austria, Hungary and Poland. It points out different approaches to legislative definitions and specific aid tools, some of which are specifically targeted at single parents, while others are part of a more general family policy.

Keyword: Single-parent family. Causes of single parents. Problems of single parents. Social care for single parents.

Úvod

Spoločnosť za posledné desaťročia prešla niekoľkými zmenami ktoré ovplyvnili podobu a fungovanie rodiny. Emancipácia žien v prístupe ku vzdelaniu a pracovnému trhu enormne vzrástla, zvýšila sa rozvodovosť a nemanželské spolužitie je v posledných rokoch stále častejšou formou spolužitia. Pôrodnosť klesla a veľa detí vyrastá v domácnostiach bez oboch biologických rodičov. Počet jednorodičovských rodín dlhodobo rastie aj na Slovensku a v štruktúre rodín tvorí stále čoraz vyšší podiel. Aj keď vymedzenie pojmu „jednorodičovská rodina“ sa zdá byť pomerne jednoznačné, napriek tomu, stále neexistuje jednotná definícia, ktorá by tento jav jednoznačne definovala a to najmä pre štatistické účely. Goldstein, Naglieri (2011) uvádzajú, že jednorodičovská rodina sa skladá z rodiča/opatrovateľa a jedného alebo viacerých nezaopatrených detí bez prítomnosti a podpory manžela/manželky alebo dospelého partnera, ktorý sa podieľa na rodičovskej zodpovednosti. Organizácia Jeden rodič n.o. veľmi podobne definuje pojem jednorodič keď uvádza, že jednorodič je „*dospelá osoba, ktorá žije s nezaopatreným dieťaťom alebo deťmi v spoločnej domácnosti a v tejto domácnosti nežije s manželkou, manželom, partnerom alebo partnerkou, s ktorým by spoločne vychovávali deti.*“ Najčastejšie používaná definícia v EÚ považuje osamelého rodiča za žijúceho s jedným alebo viacerými nezaopatrenými deťmi, bez manžela, inej dospelaj osoby, ktorí žijú v domácnosti, ale možno s inými členmi rodiny (Duncan a Edwards, 1997). Na Slovensku sa taktiež počet „tradičných“ rodín s dvoma rodičmi počas posledných niekoľkých desaťročí znížil, zatiaľ čo počet rodín s jedným rodičom stúpol. Kým v roku 1961 bol podiel jednorodičovských rodín 8,4%, v roku 2001 ich podiel tvoril 11,9% (Bodnárová, Gerbery, 2006). Podľa posledného sčítania obyvateľstva v z roku 2021, ktoré zverejnil Štatistický úrad vyplýva, že neúplné rodinné domácnosti na Slovensku tvorí až 24,87 %, čo predstavuje štvrtinu rodinných domácností (357 199 tis. obyvateľov). Z toho domácnosť osamelých otcov so závislými deťmi predstavuje 1,49 % (21 373) domácnosť osamelých otcov bez závislých detí 2,11 % (30 259) domácnosť osamelých matiek so závislými deťmi - 11,08 % (159 164) a domácnosti osamelých matiek bez závislých detí 10,19% (146 403) (Štatistický úrad SR, 2021).

Tabuľka č. 1: Počet jednorodičovských rodín z hľadiska pohlavia a starostlivosti o závislé a nezávislé deti r. 2021

Jednorodičovské rodiny z hľadiska pohlavia a starostlivosti o závislé/ nezávislé deti			
	Závislé deti	Nezávislé deti	
Otec	1,49%	2,11%	
Matka	11,08%	10,19%	
Spolu	12,57%	12,30%	24,87%

Zdroj: Štatistický úrad, 2021

Napriek tomu, že počet jednorodičovských domácností narastá, Slovensku chýba jasná definícia a tiež špecifická pomoc zameraná na jednorodičovské domácnosti. Lipková (2024) vo svojej práci uvádza, že pri pokusoch o legislatívne definovanie statusu rodiny s jedným rodičom je potrebné klásť si nasledujúce otázky:

- V akom vzťahu musí byť jeden rodič k druhému rodičovi dieťaťa (neexistujúci zväzok, rozvedené manželstvo, odlúčenie atď.)?
- V prípade neprítomnosti/neexistencie druhého rodiča, aké môžu byť dôvody, ktoré uznáva jednorodičovský status (smrť rodiča, väzenie, nezvestnosť, vyhlásenie za „hľadaného“, nezapisanie rodiča dieťaťa do registra, pozbavenie výkonu rodičovských práv)?
- Aký vek, príp. aké iné kritériá musí spĺňať dieťa žijúce v takejto domácnosti? Je bývanie „osamote“ dostatočným kritériom, alebo sa pri posudzovaní jednorodičovstva do úvahy berie aj starostlivosť o dieťa, a do akej miery (striedavá/spoločná starostlivosť, príp. finančná podpora zo strany druhého rodiča)?
- Môže žiť v takejto domácnosti aj iná dospelá osoba, a v akom vzťahu k rodičovi a k dieťaťu?
- Sú kritériá jednorodičovstva rovnaké či ide o rodiča alebo inú osobu, ktorá sa o dieťa stará?
- Môže sa už tehotná osamelá žena považovať za jednorodičovskú domácnosť?

Uvedené otázky považujeme za relevantné a kľúčové pre akýkoľvek pokus o vytvorenie jasnej, spravodlivej a funkčnej legislatívnej definície jednorodičovskej rodiny.

PRÍČINY VZNIKU JEDNORODIČOVSKÝCH RODÍN

Dôvody vzniku rodín s jedným rodičom sú rôzne a v priebehu desaťročí sa líšili. Kým v minulých rokoch najčastejším dôvodom bolo

úmrtie manžela/manželky, dnes ich vznik môže mať mnoho iných príčin. Najčastejšími dôvodmi sú:

Rozvod alebo rozchod rodičov: Toto je pravdepodobne najrozšírenejší dôvod vzniku jednorodičovských domácností - keď sa manželia alebo partneri rozhodnú ukončiť svoj vzťah a jeden z rodičov sa stáva primárnym opatrovníkom dieťaťa.

V rámci sčítania obyvateľstva v Slovenskej republike z roku 2021 je v rámci štruktúry obyvateľstva podľa rodinného stavu evidovaných: v rodinnom stave rozvedený – 8,16 % (444 536 tis. obyv.) (Štatistický úrad, 2021) V tabuľke č.2 môžeme vidieť ako sa vyvíjala sobášnosť a rozvodovosť na Slovensku. Kým od roku 2015 do roku 2019 je možné sledovať nárast počtu sobášov od r. 2020 sledujeme značný pokles. V rokoch 2020-2021 to môžeme pripísať epidémii corona vírusu, avšak z tabuľky vyplýva že ani v rokoch 2023 a 2024 sobášnosť nedosahuje také počty ako pred krízou a klesá. V súvislosti s tým je aj počet rozvodov. Keďže klesá počet sobášov, klesá aj počet rozvodov. Je možné predpokladať, že v rodinnom živote dochádza k zásadným zmenám vo forme spolužitia, kedy žiť mimo oficiálneho zväzku prestáva byť tabu (Potter, 2010, Mendelová, 2014).

Tabuľka č. 2: Počet sobášov a rozvodov na Slovensku v rokoch 2015-2024

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Spolu
Rozvody	9786	9286	9618	9560	9460	8295	8131	8180	8205	8397	88 918
Sobáše	28 775	29 897	31 309	31 177	29 664	23 753	26 350	29 172	26 484	24 842	281 423

Zdroj: Štatistický úrad

Príčinou nárastu neúplných rodín však nie sú len rozvody ale aj narastanie počtu žien, ktoré majú deti mimo manželstva - **narodenie dieťaťa mimo manželského zväzku (slobodné matky/otcovia):** Ako uvádza Sobotková (In: Mendelová, 2014), určitá sociálna stigma slobodných matiek sa postupom času znižuje (v minulosti boli negatívne hodnotené po morálnej stránke a ich deti limitované), mení sa aj zloženie slobodných matiek podľa veku (v minulosti nimi boli veľmi mladé ženy, v súčasnosti sú to zrelšie ženy vo veku strednej dospelosti, často okolo 35 rokov). Akceptáciu slobodných matiek potvrdzujú aj výsledky výskumu Inštitútu pre verejné otázky z roku 2006, podľa ktorého takéto správanie schvaľovala takmer polovica populácie (47 %) a takmer tretina (29 %) k nemu zaujímala ambivalentný postoj, kým za neospravedlňiteľné ho pokladalo 22 % respondentov (Mendelová, 2014). Ďalšími príčinami vzniku jednorodičovských domácností sú tiež **Úmrtie jedného z rodičov:** Strata partnera je tragická udalosť, ktorá automaticky vedie k vzniku jednorodičovskej rodiny. Podľa sčítania v roku 2021 je na Slovensku 7,04% (383 625 obyv.)

ovdovených (Štatistický úrad SR, 2021). **Adopcia jedným rodičom:** Jednotlivci sa môžu rozhodnúť adoptovať dieťa sami, čím založia jednorodičovskú rodinu. **Odlúčenie z iných dôvodov:** Môže ísť napríklad o dlhodobú prácu v zahraničí jedného z rodičov, uväznenie, vážna choroba vyžadujúca dlhodobú hospitalizáciu, alebo iné okolnosti, ktoré znemožňujú jednému z rodičov plniť si rodičovské povinnosti.

PROBLÉMY KTORÝM ČELÍ RODINA S JEDNÝM RODIČOM

Bodnárová, Gerbery (2006) uvádzajú, že zvýšenému riziku chudoby čelia jednorodičovské rodiny, v ktorých živiťel má nízke vzdelanie, vykonáva nízkokvalifikovanú prácu, poprípade ide o rodiča bez akejkoľvek skúsenosti na trhu práce. Na prekonanie tejto nepriaznivej sociálno-ekonomickej situácii prijímajú rodičia rôzne stratégie. Jednou z nich je aj zadlžovanie rodiny a tým ešte väčšiemu prehĺbovaniu ekonomických problémov. Avšak osamelí rodičia sa stretávajú nielen s finančnými problémami ale tiež s radou iných ťažkostí, ktoré musia prekonať. Môžeme ich rozdeliť do nasledovných oblastí (Bodnárová, Gerbery, 2006, Nieuwnhuis, Maldonado, 2018, Mendelová, 2014):

1. Finančné problémy a chudoba

- **Jeden príjem:** Najvýraznejším problémom je často fakt, že rodina žije len z jedného príjmu. To sťažuje pokrytie základných potrieb, ako sú bývanie, strava, oblečenie, ale aj voľnočasové aktivity a vzdelávanie detí.
- **Riziko chudoby:** Rodiny s jedným rodičom sú na Slovensku najviac ohrozenou skupinou chudobou. Mnoho z nich sa nachádza na hranici finančnej tiesne.
- **Nízke výživné alebo jeho absencia:** Hoci je výživné stanovené, v mnohých prípadoch je nízke, alebo ho druhý rodič neplatí vôbec, čo ešte viac zhoršuje finančnú situáciu.
- **Obmedzené možnosti práce:** Jeden rodič má často obmedzené možnosti na uplatnenie sa na trhu práce (napr. na plný úväzok), pretože musí zabezpečiť starostlivosť o dieťa/deti, najmä ak sú malé alebo choré. Problémom je aj nedostatok dostupných jasli a škôlok.

- **Nedostatočná systémová podpora:** Štátne systémy často nedostatočne reagujú na špecifické potreby jednorodičovských rodín a neposkytujú im dostatočnú adresnú pomoc.

2. Časový stres a preťaženie

- **Zladenie práce a rodiny:** Jeden rodič musí sám zvládať všetky povinnosti spojené s výchovou detí, starostlivosťou o domácnosť, varením, úradnými záležitosťami a popritom aj pracovať. To vedie k obrovskému časovému stresu a vyčerpaniu.
- **Nedostatok času pre deti:** Kvôli náročnosti zladiť všetky povinnosti majú rodičia menej času venovať sa deťom, ich vzdelávaniu alebo voľnočasovým aktivitám.
- **Choroby detí:** Náhla choroba dieťaťa môže úplne narušiť harmonogram jednorodiča, ktorý si často nemôže dovoliť zostať doma z práce.

3. Psychologické a emocionálne problémy

- **Osamelosť a izolácia:** Jeden rodič sa môže cítiť osamelý a izolovaný, pretože nemá s kým zdieľať radosti a starosti každodenného života a chýba mu podpora partnera.
- **Vyhorenie a stres:** Neustály tlak a zodpovednosť môžu viesť k syndrómu vyhorenia, depresiám a celkovému zhoršeniu psychického zdravia.
- **Stigmatizácia:** Aj napriek stúpajúcemu počtu jednorodičovských rodín sú v spoločnosti stále prítomné stereotypy a predsudky, ktoré môžu viesť k stigmatizácii týchto rodín.

4. Sociálne a legislatívne problémy

- **Neviditeľnosť pre štát:** Legislatíva často dostatočne nerozlišuje a nepodporuje špecifické potreby jednorodičovských rodín.
- **Problémy s bývaním:** Pre jednorodičov môže byť náročné zabezpečiť si adekvátne a cenovo dostupné bývanie.
- **Nedostatok podpory od okolia:** Niekedy ani najbližší príbuzní neposkytujú dostatočnú podporu a môžu rodiča obviňovať z rozpadu vzťahu.

Napriek týmto ťažkostiam organizácia JEDEN RODIČ zdôrazňuje, že jednorodičovské rodiny často vytvárajú silné a úzke putá medzi rodičom a deťmi a preukazujú obrovskú silu a vytrvalosť.

SOCIÁLNA STAROSTLIVOSŤ O JEDNORODIČOVSKÉ RODINY VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH

Podrobnejšiemu skúmaniu pomoci pre jednorodičovské rodiny v jednotlivých krajinách sa venovali vo svojich prácach Lipková (2024) a Marková (2023). Čo sa týka krajín, v ktorých je jednorodičovská rodina legislatívne upravená a pomoc je špecificky orientovaná práve na jednorodičovské rodiny je **Francúzsko**. Za jednorodiča sa považuje slobodná, rozvedená, odlúčená alebo ovdovená osoba s nezaopatrenými deťmi, alebo ktorá je tehotná a ktorá nežije v deklarovanom a trvalom vzťahu a ktorá sa nedelí o svoje príjmy a výdavky s manželom/manželkou, druhom/družkou alebo partnerom/partnerkou na základe zmluvy o občianskom zväzku (Lipková, 2024). Taktiež podpora pre jednorodičov je vo Francúzsku realizovaná na viacerých úrovniach. Z daňového hľadiska znižuje „štatút jednorodiča“ výšku zdaniteľného príjmu, majú nárok aj na sociálnu pomoc prostredníctvom niekoľkých príspevkov akými sú:

- Príjem aktívnej solidarity (Revenu de Solidarité Active) - ide o dávku poskytovanú na obdobie 3 mesiacov s možnosťou predĺženia, ktorej výška sa líši podľa zdrojov a zloženia rodiny príjemcu. Je dostupná pre osoby francúzskej alebo cudzej štátnej príslušnosti s bydliskom vo Francúzsku, ktoré si aktívne hľadajú prácu a ktorých príjem nepresahuje určitú hranicu (Marková, 2023). Pre jednorodiča s jedným nezaopatreným dieťaťom je stanovená v orientačnej výške 1 088,43 EUR mesačne, v prípade dvoch nezaopatrených detí sa zvyšuje na 1 360,54 EUR a za každé ďalšie dieťa sa zvyšuje o 272,10 EUR. Od tejto výšky sa odpočítava suma poskytnutej pomoci (pomoc pri bývaní, rodinné prídavky). Z francúzskej definície jednorodičovstva vyplýva, že túto dávku môžu poberať aj tehotné ženy, a to v orientačnej výške 816,33 EUR (Lipková, 2024).
- Príspevok na podporu rodiny (Allocation de Soutien Familial) - je finančná dávka pre jednorodičovské rodiny žijúce vo Francúzsku pre prípady, ak je druhý rodič zosnulý, nepriznáva svoje rodičovstvo, neplatí výživné, príp. ho platí v nižšej výške ako je tento príspevok, t. j. aktuálne 195,85 € EUR mesačne na dieťa. V prípade poberania výživného sa suma príspevku o túto sumu zníži (Lipková, 2024).

Na podporu jednorodičov malých detí (do 3 rokov) pri hľadaní zamestnania poskytujú jasle AVIP (jasle určené na pomoc ľuďom pri

hľadani práce) vyhradené miesta pre deti jednorodičov, ktorí sú nezamestnaní alebo sa vracajú do práce. Táto pomoc im umožňuje dostať sa z izolácie a sústrediť sa na hľadanie práce a návrat na trh práce. Jednorodičia majú takisto zvýhodnený nárok na „príspevok na slobodnú voľbu opatrovateľa o dieťa. Tento príspevok pomáha financovať náklady na opatrovatelku pre deti do 6 rokov veku, či už doma alebo v nejakom zariadení (napr. mikrojasle, rodinné jasle) (Lipková, 2024).

V susedných krajinách (Česko, Poľsko Maďarsko, Rakúsko) neexistuje priama a komplexná právna definícia jednorodičovskej rodiny. V Maďarsku je však zadefinovaná „osamelá“ osoba, prípadne osoba, ktorá vychováva dieťa sama. Formy podpory jednorodičovskej rodiny v Maďarsku vyplývajú zo zákona a sú nimi:

- „Rodinné prídavky - vyplácaných mesačne, pre osamelých rodičov sú navýšené oproti „úplnej“ rodine o (3,79 EUR) pri jednom a dvoch deťoch (t. j. je v celkovej výške 34,6 EUR a 37,38 EUR) a o 2,53 EUR pri troch a viac deťoch 42,93 EUR. V prípade chronicky chorého alebo ťažko zdravotne postihnutého dieťaťa je prídavok pri osamelom rodičovi navýšený o 6,57 EUR na celkovú sumu 65,41 EUR.
- náhradné výživné na dieťa zo strany štátu - od 1. januára 2022 má rodič, ktorému druhý rodič neplatí súdom určené výživné na dieťa a postup pri jeho vymáhaní prostredníctvom exekučného konania je neúspešný, možnosť požiadať o finančný príspevok zo strany štátu. Ide o prípady, keď rodič, ktorý je povinný platiť výživné, nemá príjem alebo majetok, ktorý by mohol byť zablokovaný alebo zhabaný prostredníctvom exekučného konania a tým pádom je exekučné konanie zastavené. Tento príspevok nie je podmienený dodatočným dokazovaním potreby príjmu na strane prijímateľa ani žiadnym príjmovým kritériom. Výška príspevku je max. 151,53 EUR na dieťa mesačne po dobu 3 rokov v prípade, ak pretrvávajú podmienky nároku s možným predĺžením o ďalšie 3 roky
- Osamelí rodičia majú na základe zákona o službách systému povinného zdravotného poistenia v prípade choroby dieťaťa a nutnej starostlivosti zo strany rodiča možnosť čerpať nemocenskú dávku na starostlivosť o dieťa po dvojnásobne dlhšiu dobu, t. j. vo veku 3-6 rokov dieťaťa po dobu 84 kalendárnych dní ročne a vo veku 6-12 rokov dieťaťa po dobu 28 kalendárnych dní.
- V Zákonníku práce je takisto niekoľko ustanovení, ktoré uvádzajú špecifické podmienky pre osamelých rodičov, čo sa týka napr. práce nadčas, nočnej práce, zmeny miesta práce (Lipková, 2024).

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že na základe politickej praxe posledných rokov v Maďarsku majú normatívne formy podpory rodiny klesajúcu tendenciu a špeciálna podpora pre „neúplné“ rodiny chýba alebo je dostupná len v redukovanej forme (Lipková, 2024).

V súvislosti s Poľskom, právnu definíciu jednorodiča možno nájsť v zákone o rodinných dávkach „osoba, ktorá vychováva dieťa sama – rozumie sa ňou nevydatá žena, neženatý muž, vdova, vdovec, osoba odlúčená právoplatným rozsudkom súdu, rozvedená osoba, pokiaľ nevychováva aspoň jedno dieťa spoločne s jeho rodičom“ (Lipková, 2024). Podporu poskytujú nasledovnou formou:

- Jednorodičovský príspevok – v prípade, ak nebolo určené výživné na dieťa druhému rodičovi dieťaťa, majú jednorodičia nárok na tento príspevok. Ide o prípady, keď je druhý rodič zosnulý, neznámy, prípadne žaloba o určenie výživného bola zamietnutá. Výška sumy mesačného príspevku je 45,11 EUR na dieťa, do maximálnej výšky 90,23 EUR na všetky deti. V prípade dieťaťa s osvedčením o zdravotnom postihnutí sa výška príspevku zvyšuje o 18,7 EUR na dieťa, najviac však 37,4 EUR pre všetky deti (Lipková, 2024).
- Príspevok na teleworking (tj. netradičnú formu zamestnania) priznaný zamestnávateľovi, ktorý prijme nezamestnaného rodiča dieťaťa do veku 6 rokov, zamestnávateľ je povinný podržať pracovný pomer na plný úväzok 12 mesiacov alebo na 18 mesiacov, ale zamestnaný je na polovičný úväzok (Marková, 2023)
- Na základe zákona o rodinných dávkach, majú jednorodičia, tak ako ostatné rodiny, nárok na *rodinné prídavky na deti do veku 18 rokov*, s možnosťou predĺženia až do veku 21 rokov, ak dieťa pokračuje vo vzdelávaní, prípadne bez vekového obmedzenia pri deťoch so zdravotným postihnutím. Výška príspevku je variabilná a závisí od počtu detí v rodine a finančného príjmu na osobu v rodine.
- Ďalším príspevkom pre rodiny s deťmi je *príspevok na výchovu dieťaťa*, ktorého účelom je čiastočná úhrada výdavkov spojených s výchovou dieťaťa, vrátane starostlivosti oň a uspokojovania jeho životných potrieb. Nárok na túto dávku nie je príjmovovo podmienený, je teda dostupná všetkým rodinám bez ohľadu na ich finančnú situáciu. Poskytuje sa mesačne vo výške 187 EUR na každé dieťa do dovŕšenia 18 rokov (Lipková, 2024).

V rakúskej legislatíve neexistuje jednotná definícia jednorodičovstva. Vo všeobecnosti sa v rakúskych právnych predpisoch pre tento prípad spomína situácia, keď „neexistuje“ iný rodič alebo druhý rodič nežije v spoločnej domácnosti. Pre účely zákona o dani z príjmu sa jednorodičia definujú ako daňoví poplatníci, ktorí nežijú v spoločnej domácnosti s partnerom/kou alebo manželom/kou po dobu dlhšiu ako 6 mesiacov v jednom kalendárnom roku a ktorí majú aspoň 1 dieťa, pri ktorom majú nárok na daňový bonus na dieťa dlhšie ako šesť mesiacov v kalendárnom roku. Jednorodičia majú nárok na všetky opatrenia na podporu rodiny. Existuje však niekoľko nástrojov, ktorých cieľom je podporiť najmä jednorodičov, či už prostredníctvom možnosti dlhšieho poberania príspevku na starostlivosť o dieťa, dlhšej rodičovskej dovolenky, alebo

dodatočných daňových úľav. Jednorodičia majú takisto právo na čerpanie rodičovskej dovolenky o 2 mesiace dlhšie, do dovŕšenia 24 mesiacov veku dieťaťa oproti „štandardným“ 22 mesiacom (Lipková, 2024).

LEGISLATÍVNA ÚPRAVA NA SLOVENSKU

Na Slovensku neexistuje jednotná právna úprava jednorodičovstva. Niektoré právne predpisy čiastkovo zmieňujú takúto rodinnú situáciu, keď sa v ich ustanoveniach spomína „osamelá/ý osoba/zamestnanec, ktorý sa stará o dieťa“. Osamelý zamestnanec je definovaný v Zákonníku práce nasledovne: „Osamelý zamestnanec je zamestnanec, ktorý žije sám a je slobodný, ovdovený alebo rozvedený muž, slobodná, ovdovená alebo rozvedená žena. Čo sa týka podpory jednorodičovskej rodiny, na národnej úrovni neexistuje politika zameraná výlučne na osamelých rodičov. Niektoré z existujúcich právnych predpisov v oblasti zamestnanosti, sociálnej pomoci, podpory rodičovstva vymedzujú osobitné „výhodnejšie“ podmienky pre osamelé osoby, napr. z hľadiska dĺžky materskej dovolenky má osamelá poistenkyňa nárok na materské v dĺžke 37 týždňov oproti „štandardnej“ dĺžke pri jednom dieťati 34 týždňov, nárok na materské má po dobu 31 týždňov oproti „štandardnej“ dĺžke 28 týždňov pri 1 dieťati (Marková, 2023).

Posun vpred predstavuje národný projekt „Podpora osamelých rodičov“, ktorého zámerom je nielen zlepšenie finančnej a sociálnej podpory pre osamelých rodičov ale aj zabezpečenie lepších podmienok na výchovu detí, zamestnanosť, či dostupnosť služieb. Ide o spoluprácu 46-tich *Poradní komplexnej pomoci* a neziskovej organizácie *Jeden rodič*. Bude sa jednať o ročný podporný program, ktorý zabezpečí tzv. sprevádzanie osamelej matky alebo osamelého otca v podobe odbornej pomoci a komplexného poradenstva. Ministerstvo plánuje aj zadefinovať v zákone jednorodičovskú domácnosť, zvýšiť minimálnu hranicu výživného na úroveň životného minima, zefektívniť proces poskytovania náhradného výživného a zdvojnásobiť počet dní sprevádzania dieťaťa k lekárovi zo siedmich na 14 dní (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, 2025).

ZÁVER

Rastúci počet jednorodičovských rodín na Slovensku, sprevádzaný ich špecifickými finančnými, časovými, psychologickými a sociálnymi problémami, jasne naznačuje naliehavú potrebu komplexného a systémového prístupu. Kým tradičný model rodiny prechádza transformáciou, legislatíva a sociálna politika musia pružne reagovať na meniace sa potreby spoločnosti.

Ako ukázal prehľad zo zahraničia, existujú rôzne modely podpory

– od špecificky cielených programov vo Francúzsku až po inkluzívnejšie prístupy v iných krajinách. Na Slovensku, aj keď doteraz chýbala jednotná legislatívna definícia a adresná podpora, národný projekt "Podpora osamelých rodičov" predstavuje kľúčový krok vpred. Zadefinovanie jednorodičovskej domácnosti, zvýšenie minimálnej hranice výživného, zefektívnenie náhradného výživného a flexibilnejšie podmienky pri starostlivosti o choré dieťa sú konkrétne opatrenia, ktoré môžu výrazne zlepšiť kvalitu života tisícok rodín.

Použitá literatúra:

BODNÁROVÁ, B. GERBERY, D. 2006. Jednorodičovské rodiny ohrozené chudobou. Inštitút pre výskum práce a rodiny. 2006. Dostupné na: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfndmkaj/https://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2006/Gerberby/Jednorodic_rodiny.pdf

DUNCAN, S., EDWARDS, R. 1997. Single Mothers in International Context: Mothers or Workers?, University College London, London; Bristol, Pa., 1997

GOLDSTEIN, S., NAGLIERI, A. J. 2011. Encyclopedia of Child Behaviour and Development. Springer. Vol. 1. Dostupné na: <https://link.springer.com/referencework/10.1007/978-0-387-79061-9>

Jednorodič n.o. – 2025. Kto je jednorodič. Dostupné na: <https://jedenrodic.sk/kto-je-jednorodic/>

LIPKOVÁ, V. 2024. Jednorodičovské domácnosti v členských štátoch EÚ. Kancelária NR SR, Parlamentný inštitút. 2024. Dostupné na: [file:///C:/Users/N_Asus_3/Downloads/16_24_PA_Jednorodi%C4%8Dovsk%C3%A9%20dom%C3%A1cnosti%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/N_Asus_3/Downloads/16_24_PA_Jednorodi%C4%8Dovsk%C3%A9%20dom%C3%A1cnosti%20(2).pdf)

MARKOVÁ, E. 2023. Prehľad situácie osamelých rodičov V EU. Dostupné na: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfndmkaj/https://jedenrodic.sk/wp-content/uploads/2023/09/PREHLAD-SITUACIE-1R-DOMACNOSTI-V-EU-A->

MENDELOVÁ E. 2014. SÚČASNÁ RODINA A DIVERZITA FORIEM RODINNÉHO ŽIVOTA. Lifelong Learning celoživotní vzdelávání, roč. 4, č. 1, s. 74–92. ISSN 1804-526X. Dostupné na: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfndmkaj/https://jedenrodic.sk/wp-content/uploads/2023/09/PREHLAD-SITUACIE-1R-DOMACNOSTI-V-EU-A->

Revue sociálnych služieb, ročník 5, číslo 1, rok 2025

Vydavateľ: Fakulta sociálnych vied, UCM v Trnave, Bučianska 4/A, 917 01 Trnava

<https://rss.fsvucm.sk/index.php/rss/index>

DOI: <https://doi.org/10.34135/rss.250101>

[extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/https://lifelonglearning.mendelu.cz/media/pdf/LLL_20140401074.pdf](https://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/https://lifelonglearning.mendelu.cz/media/pdf/LLL_20140401074.pdf)

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, 2025. Predstavujeme konkrétne opatrenia na pomoc pre jednorodičov. Dostupné na: employment.gov.sk – predstavujeme konkrétne opatrenia na pomoc pre jednorodičov

NIEUWENHUIS, R., MALDONADO C.L. 2018. Single-parent families and in-work poverty. Dostupné na:

https://www.researchgate.net/publication/370331851_Singleparent_families_and_inwork_poverty

POTTER, D. 2010. „Psychosocial Well-Being and the Relationship Between Divorce and Children's Academic Achievement". *Journal of Marriage and Family* 72 (4): 933-946. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/40864955>

Štatistický úrad SR. 2021. Výsledky sčítania obyvateľov 2021. Dostupné na: www.scitanie.sk.

Kontakt / Contact

Mgr. Dominika Lisá, PhD.

ORCID: 0009-0006-4156-4920

Mail: dominika.lisa@ucm.sk

dominika.uhnakova@gmail.com

Ústav sociálnej práce a sociálnej politiky

FSV UCM v Trnave

Bučianska 4/A

917 01 Trnava